

EEN

NIEUWE

TOEKOMST

MET EEN

OUD VERLEDEN

VLAAMSE
GEMEENS
CHAPSCO
MMISSIE

Aanbevelingen

voor het

regionaal

depotbeleid

van de Vlaamse

Gemeenschapscommissie

**EEN
NIEUWE
TOEKOMST
MET EEN
OUD VERLEDEN**

*Aanbevelingen voor
het regionaal depotbeleid
van de Vlaamse
Gemeenschapscommissie*

Voorwoord

Een nieuwe toekomst met een oud verleden. Misschien zeggen we beter: een nieuwe toekomst voor een oud verleden. Want dat is wat de Vlaamse Gemeenschapscommissie wenst te doen. Een toekomst garanderen voor het waardevolle erfgoed dat bewaard wordt in de diverse erfgoedinstellingen die Brussel rijk is.

Door de regierol die de VGC, net als de Vlaamse provincies in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap, opneemt voor het uitbouwen van een regionaal depotbeleid worden hiervoor de eerste stappen gezet. Maar die eerste stappen zet de VGC niet onbezonnen.

Om te beginnen moest er in kaart gebracht worden hoe het gesteld is met de huidige depotsituaties. Een opdracht werd daartoe gegeven aan de Vrije Universiteit Brussel.

Bewust legde de VGC hierbij de focus op het archivalisch en documentair erfgoed.

De Vlaamse provincies focusten in hun onderzoeken vooral op musea, erfgoedverenigingen, heemkundige kringen, en minder of niet op archieven. De VGC wil hier een tegenwicht bieden zonder de andere sectoren te vergeten. Het was echter noodzakelijk om het domein duidelijk af te bakenen, omwille van het brede en gevarieerde Brusselse erfgoedveld.

In deze brochure vindt u een bondige samenvatting van de bevindingen van het onderzoek en de acties die de VGC daaromtrent onderneemt of zal ondernemen. De acties beslaan echter een ruimer gebied dan enkel de archieven; ook musea en erfgoedverenigingen worden niet vergeten.

Ik wil hier ten slotte de kans grijpen om alle instellingen, organisaties en individuen te bedanken die hun bereidwillige medewerking hebben verleend aan het onderzoek.

Veel leesplezier,

Bruno De Lille

Collegelid Vlaamse Gemeenschapscommissie

Depot van het Archief en Museum voor het Vlaams leven te Brussel

In 2011–2012 liet de Vlaamse Gemeenschapscommissie de Vrije Universiteit Brussel een onderzoek uitvoeren naar de noden, wensen en behoeften rond depotbeleid bij de Brusselse archieven. Er verscheen een eindrapport met aanbevelingen voor het regionaal depotbeleid van de VGC. Ondertussen koppelde de VGC aan die aanbevelingen al duidelijke acties.

In deze brochure krijgt u eerst een overzicht van het onderzoek van projectmedewerker Natalie Kerssebeek van de Master Opleiding Archivistiek: Erfgoed- en Hedendaags Documentbeheer van de VUB. Projectpromotor was prof. dr. Frank Scheelings. De VGC beperkte de onderzoeksvraag tot het documentair erfgoed in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ondanks die beperking is het onderzoeksveld toch breed en heel divers. Dat heeft te maken met de meertaligheid van de Brusselse bevolking en van de instellingen in Brussel, met de verschillende bestuurslagen, de numerieke minderheid van de Vlamingen in Brussel en de diversiteit van de instellingen die archivalisch en documentair erfgoed beheren. Het gaat bijvoorbeeld om publiek- en privaatrechtelijke archieven, en om Nederlandstalige en tweetalige archiefinstellingen.

**Welke
toekomst-
scenario's
kunnen we
formuleren
voor een
regionaal
depotbeleid?**

Onderzoeksvragen

- Welke diensten en instellingen herbergen het archivalisch en documentair erfgoed van de Vlaamse aanwezigheid in Brussel?
- Om wat voor erfgoed gaat het? Welk type erfgoed? Uit welke periode?
- In hoeverre zijn de archieven en collecties geïnventariseerd en gecatalogeerd?
- Welke ontsluiting en toegankelijkheid moeten de collecties krijgen?
- Welk beleid voeren de instellingen voor behoud en beheer? Welke noden hebben de instellingen op dit vlak en hoe snel zijn er oplossingen nodig?
- Welke toekomstscenario's kunnen we formuleren voor een regionaal depotbeleid?
- Is een gemeenschappelijke depotwerking haalbaar?

Dat zijn de kernvragen waarop de VGC graag een antwoord wilde. In eerste instantie moest dat antwoord gaan over documentair en archivalisch erfgoed dat het Vlaamse geheugen voor Brussel documenteert.

Methodologie

Als opdrachtgever van het onderzoek heeft de VGC het onderzoek chronologisch en geografisch afgebakend: we kozen voor 1850 als startdatum omdat rond die tijd de Vlaamse Beweging in Brussel en in België de eerste tekenen van leven begon te vertonen. Als einddatum namen we 1989, de startdatum van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Geografisch beslaat het onderzoek het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De basis van het onderzoek was een **enquête**.

75 lokale archiefinstellingen in Brussel ontvingen een enquête als lokale partner (zie bijlage 3.1). Van de lokale archiefinstellingen kregen we twintig ingevulde enquêtes terug, ruim een vierde. Het gaat vooral om Nederlandstalige privaatrechterlijke instellingen en lokale erfgoedorganisaties.

Om een inzicht te krijgen in de positie en de mogelijkheden van enkele bovenlokale instellingen om als partners op te treden in een gemeenschappelijk depotbeleid, schreven we ook die instellingen aan met een aangepaste enquête. Deze enquête ging naar tien bovenlokale instellingen met een archief- of documentatiecollectie op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (zie bijlage 3.2). Van de bovenlokale instellingen beantwoordde de helft de enquête.

Er zijn in Brussel wel meer dan tien archiefinstellingen met een bovenlokaal karakter, maar verschillende federale archiefinstellingen vallen onder het toezicht van het Algemeen Rijksarchief. Die hebben we niet ondervraagd. Het Algemeen Rijksarchief zegde wel zijn medewerking toe aan het onderzoek.

De resultaten van de enquête hebben we aangevuld met locatiebezoeken die extra informatie opleverden. We konden ook een beroep doen op een stuurgroep, een focusgroep en een expertengroep die waardevolle bijdragen leverden.

We brachten **locatiebezoeken** aan het Gemeentearchief van Rotterdam, het Sint-Lukasarchief, de Archives d'Architecture Moderne en het Archief en Museum voor het Vlaams Leven te Brussel (AMVB).

**Stuurgroep,
focusgroep
en experten-
groep
reflecteerden
over de resul-
taten van de
enquête**

De **stuurgroep** was een begeleidings- en opvolgingscomité van collega's en betrokkenen uit het werkveld. In overleg met de erfgoedcel van de Vlaamse Gemeenschapscommissie volgden zij het onderzoek op en gaven ze feedback over de gang van zaken en de resultaten. Het werk van de stuurgroep verhoogde de kwaliteit van het eindresultaat.

In de stuurgroep zaten vertegenwoordigers van de administratie van de VGC (Karina Luytens, Loes Nijsmans, Pieter Moelans en Peggy Voesterzoons), een vertegenwoordiger van FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed (Bart De Nil), een vertegenwoordiger van de cultuurdienst van de provincie Vlaams-Brabant (museumconsulent Rebecca Schoeters), vertegenwoordigers van het AMVB (Mariet Calsius en Patricia Quintens), een vertegenwoordiger van het bevoegde collegelid (adjunct-kabinetschef van Bruno De Lille, Bert Schreurs) en de leden van het projectteam (prof. dr. Frank Scheelings en projectmedewerker Natalie Kerssebeek).

Een **focusgroep** bekeek de tussentijdse resultaten van de enquête voor de lokale partners. Zo'n focusgroep is een kwalitatieve onderzoeksmethode om onderzoeksvragen te beantwoorden en om ideeën te verzamelen en te structureren. Dat gebeurt op basis van goed gestructureerde gesprekken om snel heel veel data te verzamelen. Ook het groepsaspect en de groepsdynamiek zijn van belang. In de focusgroep zaten vertegenwoordigers van de culturele erfgoedinstellingen die meewerkten aan de enquête. De groep was evenwichtig samengesteld. We vroegen de leden om samen te reflecteren over resultaten van de enquête en over organisatorische aspecten.

In de focusgroep dachten en werkten mee: Mariet Calsius (AMVB), Steph Feremans (Geschied- en Heemkundige kring LACA, en bestuurder van het AMVB), Els Flour (Archiefcentrum

voor Vrouwengeschiedenis), Pieter Moelans (Archief van de VGC), Loes Nijsmans (deskundige depotbeleid van de VGC) en Dries Van Daele (Coördinerende Archiefdienst Vlaamse Overheid).

Ook de **expertengroep** besprak de voorlopige resultaten van de enquête bij de lokale partners. Zo'n expertengroep is een bijzondere vorm van focusgroep, met mensen die meer ervaring hebben met het onderwerp van het onderzoek.

Het ging om een kleine groep van experts in verband met Vlaams erfgoed in Brussel: Brusselkenner Guy Devroede, Carine Goossens (Archievenoverleg Waasland en gemeentearchief Beveren), Loes Nijsmans (VGC), Leon Smets (FARO) en Rony Vissers (Expertisecentrum digitaal erfgoed, Packed).

Basisbegrippen

Depot: gebouw of ruimte waar erfgoed in goede omstandigheden bewaard wordt, als het niet gebruikt of tentoongesteld wordt. Ook wel bewaarplaats of reserve.

Transitdepot: gebouw of ruimte voor tijdelijke opslag van erfgoed tijdens de verbouwing van het depot of in afwachting van herbestemming.

Nooddepot: gebouw of ruimte voor tijdelijke opslag van erfgoed na een calamiteit.

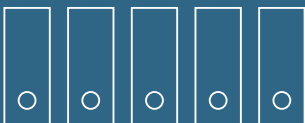
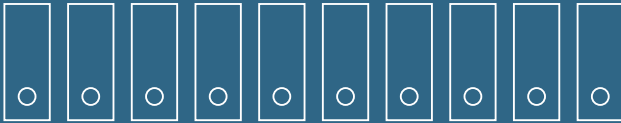
Digitaal depot: het geheel van organisatie, beleid, processen en procedures, financieel beheer, personeel, databeheer, databeveiliging en hard- en software, om het mogelijk te maken digitale archiefbescheiden duurzaam te beheren. Ook wel e-depot of elektronisch depot.

Archivalisch en documentair erfgoed: Documentatie is informatie die bewust bijeengebracht is rond een vast omschreven onderwerp. Archiefstukken zijn documenten op papier, klank- en beeld dragers zoals geluidsbanden, foto, film, video, floppy disks, cd's, dvd's, cd-roms en memory sticks die direct te maken hebben met de activiteiten, taken of rechten van een persoon, groep of organisatie.

De term **archief** gebruiken we hier in twee betekenissen: het kan gaan om een verzameling archiefstukken of om de ruimte waarin archiefdocumenten opgeslagen worden.

2.

OPVALLENDE ONDERZOEKSRESULTATEN

Depot van het Archief en Museum voor het Vlaams Leven te Brussel

Achteraan in deze brochure vindt u enkele grafieken met belangrijke cijfers die uit het onderzoek naar boven kwamen (zie bijlagen 1 & 2). Die cijfers geven een idee van de omvang en de aard van het Nederlandstalige documentair en archivaalisch erfgoed, van de materiële bewaaromstandigheden, het collectiebeheer, de registratie, inventarisering en ontsluiting van het erfgoed, de stand van zaken rond digitalisering en digitaal depot en de personeelsleden die bij dit alles betrokken zijn. We vroegen ook naar de financiële situatie van de organisaties, maar dat leverde weinig concrete informatie op.

Kort samengevat komt uit de cijfers van de enquête dit beeld naar voren:

- Archiefmateriaal komt het meest voor in de collecties, gevolgd door documentatie, boeken en museale objecten.
- Ruim een kwart van de instellingen heeft archiefmateriaal uit de 19e eeuw en later. Ruim de helft uit de eerste helft van de 20e eeuw. Ruim driekwart uit de tweede helft van de 20e eeuw. Het zwaartepunt ligt in de collecties dus op het laatste kwart van de 20e en het begin van de 21e eeuw.

Maar één instelling kon een visietekst rond herbestemming voorleggen

- De grote meerderheid van de organisaties huurt het gebouw waarin ze hun collectie bewaren. Heemkundige kringen bewaren hun collecties vaak in privéwoningen.
- Ongeveer de helft van de organisaties voldoet aan het 'minimummodel' met een depot en een leeszaal met handbibliotheek. Een vijfde van de organisaties die de enquête invulden heeft een digitaliseringsruimte met scanner. Minder dan de helft heeft een serverruimte.
- Meer dan de helft van de organisaties is op zoek naar extra depotruimte.
- Een kleine helft werkt met een calamiteitenplan. De helft van die organisaties houdt dat calamiteitenplan ook up-to-date.
- In de grote meerderheid van de collecties zitten kwetsbare stukken. Daarvoor nemen de meeste organisaties maatregelen zoals zuurvrij bewaren en digitaliseren. De grote meerderheid werkt met aangepast verpakkingsmateriaal om collectiestukken te preserven.
- Van de instellingen die antwoordden op de enquête, is er maar één die een visietekst vermeldt over afstotings- of herbestemmingsbeleid. Minder dan de helft heeft een algemene visietekst over het collectiebeleid, en nog minder instellingen hebben een digitaliseringsplan of een visietekst rond verzamel- of acquisitiebeleid.
- De helft van de organisaties heeft een aanwinstenregister. Meer dan de helft heeft al een deel van de collecties gedigitaliseerd. Meestal gaat dat om percentages van 1 tot 20% van de collectie.
- De heemkundige kringen draaien op basis van vrijwilligers. De andere organisaties hebben meestal professionele medewerkers in dienst. Er wordt ook regelmatig gewerkt met tijdelijke medewerkers, jobstudenten, mensen met een alternatieve taakstraf. En ook in de professionele organisaties zijn er heel wat vrijwilligers actief.

Hieronder vatten we de belangrijkste onderzoeksresultaten samen over de behoeften, wensen, mogelijkheden en prioriteiten voor de depotwerking van de collectiebeherende erfgoedorganisaties.

Afwachtende houding tegenover gemeenschappelijke depotwerking

In hun antwoorden op de enquête maken de archiefinstellingen duidelijk dat ze meer depotruimte nodig hebben. Als we ze vragen om daar iets aan te doen via een samenwerkingsverband, stellen ze zich eerder afwachtend op of lijken ze zich zelfs te willen terugtrekken. Ze zien veel praktische bezwaren.

De expertengroep interpreteert deze paradox zo: samenwerken rond meer depotruimte zou weleens een eerste stap kunnen zijn naar bredere samenwerking. Ook de focusgroep stelt vast dat zowel professionele organisaties als heemkundige kringen autonomie in hun collectiebeleid erg belangrijk vinden. Volgens de expertengroep komt ook de toenemende professionalisering soms bedreigend over bij organisaties met een sterke vrijwilligerswerking: heemkundige kringen zijn meer emotioneel verbonden met hun collecties en zijn meer bang om de autonomie over hun collecties te verliezen. Ze houden vast aan hun comfortzone, ook al betekent dat dat ze hun collectie bij privépersonen thuis moeten bewaren.

Toch speelt bij de Nederlandstalige heemkundige kringen ook de Brusselse reflex: als Nederlandstaligen willen ze wel samenwerken omdat onderlinge concurrentie ze in Brussel geen stap vooruit brengt. Als belangrijkste partner voor samenwerking zien ze het AMVB. Van de Vlaamse Gemeenschapscommissie verwachten ze vooral financiële ondersteuning.

Onderlinge concurrentie brengt ons in Brussel geen stap vooruit

Sterke vraag naar nooddepot, quarantainruimte of transitdepot

Welke gemeenschappelijke depotwerking is wel haalbaar?

De lokale partners verwachten niet dat hun depotcapaciteit kan uitbreiden of verbeteren door meer samen te werken. Wel leeft er een sterke vraag naar een nooddepot, een quarantainruimte en een transitdepot. Ook naar samenaankoop van materialen en naar een digitaal depot is er veel vraag.

Eerst collectiebeleid nodig

De expertengroep en de focusgroep merken op dat de aangehaalde noden vooral gericht zijn op een uitbreiding van hun comfortzone. Soms viel zelfs de vraag of instellingen hun eigen werking en noden wel correct kunnen inschatten: uit de resultaten blijkt dat lang niet elke archiefinstelling of heemkundige kring een collectiebeleidsplan heeft. Er is maar één instelling die een visietekst vermeldt over afstotings- en herbestemmingsbeleid. De VGC zou kunnen zorgen voor meer depotruimte, maar dat heeft maar zin als het collectiebeleid van de instellingen op punt staat. De expertengroep en de focusgroep vinden het evident dat overheidssteun voor meer depotruimte alleen kan voor instellingen die wel een collectie- en afstotingsbeleid voeren. Daarom raden ze de VGC aan om in stappen te werken: starten bij het collectiebeleid van de instellingen, en pas daarna volgende stappen zetten naar een fysieke oplossing.

Samenwerken aan fysiek depot?

Na een duidelijk uitgebouwd collectiebeleid kan een transitdepot voor de expertengroep en de focusgroep een volgende stap zijn naar meer samenwerking. Ook voor een nooddepot moeten de

instellingen eerst een calamiteitenplan kunnen voorleggen. Om mee te doen aan die gemeenschappelijke nood- of transitdepotwerking, moeten instellingen en organisaties zich aan bepaalde kwaliteitsnormen houden en afspraken maken over termijnen en procedures voor het nooddepotbeheer. Hoe lang mogen archieven in een nooddepot blijven? Welke procedure moeten die archieven daarvoor doorlopen? Als archiefinstellingen merken dat de kwaliteit van hun archiefwerking verbetert, kan dat uitnodigen om meer samen te werken. De extra diensten met het oog op betere kwaliteit van de dienstverlening kunnen die uitnodiging nog versterken.

Samenwerken aan digitaal depot?

Een digitaal depot staat heel hoog op het verlanglijstje van de meeste archiefinstellingen. De focusgroep vraagt zich wel af of de VGC het geschikte beleidsniveau is om een digitaal depot op te zetten. Omdat dat zoveel geld kost, is het belangrijk het geld zo efficiënt mogelijk in te zetten voor zoveel mogelijk instellingen en overheden.

Momenteel lopen er al verschillende initiatieven om een digitaal depot te ontwikkelen. Er is het beleidsplan tegen digitale Alzheimer van de Vlaamse overheid. Het Algemeen Rijksarchief werkt aan een digitaal depot. De stad Antwerpen en de KU Leuven hebben al een digitaal depot. Er was ook al het Archipelproject dat naging wat het concreet betekent om in Vlaanderen een duurzaam digitaal archief uit te bouwen van diverse en complexe digitale en multimediale objecten.

De expertengroep wijst erop dat een digitaal depot stilaan dringend wordt: digitale bestanden gaan snel onherroepelijk verloren. In een digitaal depot kunnen instellingen perfect samenwer-

**Digitaal
depot wordt
stilaan
dringend**

**Erfgoed-
decreet
creëert
decretale
verwachting
rond
regionale
depotwerking**

ken zonder hun autonomie op te geven: ze houden hun eigen collectie bij de hand en kunnen hun gebruikers sneller bedienen. Samenwerken is ook nodig omdat een digitaal depot anders niet haalbaar is voor kleine instellingen. Daarom ziet de expertengroep hier wel een rol voor de VGC. Wel wijzen de experts erop dat het – net als voor een fysiek depot – niet bij een eenmalige investering kan blijven om het e-depot op te zetten. Er zijn ook de kosten die blijven terugkeren om projecten en programma's verder te zetten en te onderhouden.

Is gemeenschappelijke depotwerking kostenbesparend?

Volgens de focusgroep zal een gemeenschappelijke depotwerking wel meer kosten, maar toch minder dan als elke organisatie apart moet investeren in betere depotinfrastructuur. In het ideale geval investeert een overheid die dan een vergoeding vraagt om archieven in depot te nemen en te verwerken. Het cultureel-erfgoeddecreet creëert een decretale verwachting rond regionale depotwerking. Daarom moet de overheid volgens de focusgroep minstens archiefruimte ter beschikking stellen.

Volgens de expertengroep hangt de kostenbesparing af van de minimale eisen die we stellen aan de bewaring van archieven. De expertengroep gaat ervan uit dat archiefinstellingen vandaag aanvaarden dat ze niet genoeg geld hebben om kwaliteit te garanderen. Als de VGC kwaliteitsvolle archiefbewaring mogelijk maakt, zullen de archiefinstellingen eerder de stap zetten naar samenwerking. Vraag is of de VGC die dienst voor de archiefinstellingen dan gratis aanbiedt of niet.

Voor welke samenwerkingsvorm kiezen de organisaties?

De archiefinstellingen kiezen eerder voor een onderling samenwerkingsverband tussen partners dan voor een overkoepelende depotwerking. In zo'n onderling samenwerkingsverband is het gewoon zaak duidelijke afspraken te maken over de onderlinge verantwoordelijkheden. Wellicht is die keuze te verklaren doordat organisaties centrale aansturing van het depotbeleid associëren met inmenging in hun interne keuken en in hun eigen doelstellingen. Toch kiezen de ondervraagde organisaties eerder voor een collectief van participanten onder leiding van één overheid, dan voor een zuiver collectief van participanten. Op het eerste gezicht is het wat dubbel dat de organisaties toch graag een overheid hebben om de samenwerking te coördineren en te ondersteunen. Maar bij een samenwerking tussen gelijkwaardige partners dreigen kleine instellingen wat uit de boot te vallen omdat zij minder kunnen inbrengen in de samenwerking.

De expertengroep adviseert de VGC om de rol die de organisaties al gespeeld hebben volop te erkennen. Dan merken de organisaties na verloop van tijd vanzelf dat samenwerken hun autonomie niet hoeft aan te tasten. De samenwerking realiseren we ook het best in kleine stappen waarin de organisaties zich herkennen.

De focusgroep maakt een onderscheid tussen het verantwoordelijkheids- of beleidsaspect en het organisatorische aspect van de samenwerking. De verantwoordelijkheid kan het best bij een overheid liggen. De zorg voor de organisatie van de gemeenschappelijke depotwerking kan even goed door een organisatie als door een overheid gedragen worden. De focusgroep vindt dat het samenwerkingsverband even goed een koepel kan

**Samen-
werken hoeft
autonomie
niet aan te
tasten**

zijn. Het komt er vooral op aan de spelers te respecteren. De focusgroep stelt voor om de samenwerking op te starten met de organisaties die vrijwillig mee willen instappen.

Samenwerking tussen partners bevorderen

In de antwoorden op de enquête geeft twee derde van de organisaties niet aan met welke partners ze willen samenwerken.

De focus- en de expertengroep maken een onderscheid tussen professionele erfgoedbewarende organisaties en heemkundige kringen. Professionele instellingen bewaren documenten. Heemkundige kringen zien de documenten eerder als bron om de lokale geschiedenis te onderzoeken en te ontsluiten. De focusgroep merkt op dat heemkundige kringen meer emotioneel betrokken zijn bij hun collectie dan professionele organisaties. Ze zullen hun collecties dan ook liever bij zich willen houden. Maar ook dan kun je voor de bewaring van archieven goede afspraken maken: de bewarende instelling hoeft geen emotionele band te hebben met de inhoud van de archieven die ze in bewaring krijgt. De focusgroep stelt voor om voor heemkundige kringen samenwerking te zoeken met de openbare bibliotheek om betere raadpleegbaarheid van de collectie te garanderen.

De vraag rees ook of heemkundige kringen de mogelijkheid van een 'heemkundecentrum' van Brussel zien zitten. De expertengroep raadde de VGC aan om de heemkundige kringen samen te brengen om dit soort voorstellen af te toetsen. De expertengroep ziet de VGC als verbindende instantie tussen de verschillende instellingen. De groep verwijst naar het Brusselse archievenoverleg dat een paar jaar geleden groeide vanuit de erfgoedcel van de VGC en waarin ook federale archiefinstellingen vertegenwoor-

digd zijn. Vanuit dat archievenoverleg doorliepen enkele organisaties een heel traject rond calamiteitenplanning. Dat leidde tot een soort bondgenootschap van instellingen die samen het traject doorliepen en op elkaar een beroep kunnen doen in geval van nood.

Moet er een voortrekker zijn in de samenwerking? Volgens de focusgroep moet de VGC eerst beslissen wat ze met het project wil: Kiest ze voor Vlaamse aanwezigheid in Brussel, dan kan het AMVB perfect voortrekker worden. Wil de VGC liever een meer open oplossing waarbij zoveel mogelijk – ook tweetalige – instellingen betrokken worden? Dan is het AMVB niet de meest geschikte voortrekker. Ook de expertengroep ging in op de rol van het AMVB. Dat is een professioneel werkende organisatie met een duidelijke acquisitie- en collectiepolitiek en met de nodige expertise in huis, ook in digitalisering. De expertengroep wijst erop dat instellingen allicht liever samenwerken met een professionele archiefbewaarder als voortrekker, dan met een overheid. Voor andere organisaties kan de aansturing door een professionele archiefinstelling eerder bedreigend overkomen, waardoor een neutrale overheid dan weer de voorkeur krijgt voor de voortrekkersrol.

Prioriteiten van de archiefinstellingen

De archiefinstellingen die antwoordden op de enquête noemen als belangrijkste behoeften een fysiek nooddepot en op langere termijn een digitaal depot.

Toch vindt de expertengroep dat een digitaal depot een prioriteit moet zijn op korte termijn. Alle bestanden die vandaag op verschillende dragers rondslingeren, zijn over twintig jaar niet meer leesbaar. Dat risico op onleesbaarheid is vooral groot bij digitale

**Fysiek
nooddepot is
te realiseren
op relatief
korte termijn**

brondocumenten, minder bij documenten die nog gedigitaliseerd moeten worden. De digitale nood ligt volgens de expertengroep vooral bij de publiekrechtelijke organisaties zoals de gemeenten en de OCMW-archieven die vandaag nog niet voorzien zijn op overdrachten vanuit het digitaal archief van hun eigen administratie. Maar ook een privaatrechtelijke organisatie als het AMVB verwacht digitaal archief te ontvangen van verenigingen.

Archiefinstellingen voelen zich financieel en technisch niet gewapend om met een digitaal depot te kunnen starten. De expertengroep erkent dat er ook behoefte is aan een fysiek nooddepot, zeker bij heemkundige kringen die niet zo'n boodschap hebben aan een digitaal depot. Het archief van hun werking is toch minimaal. Voor de focusgroep is het fysieke depot even belangrijk als het digitaal depot. Een fysiek nooddepot is te realiseren op relatief korte termijn (2 tot 3 jaar). Een digitaal depot ontwikkelen vraagt meer tijd. Maar je kunt al met een fysiek nooddepot starten terwijl je tegelijk aan een digitaal depot werkt.

Aansluiten bij andere initiatieven

In hoeverre moet een digitaal depot aansluiten bij andere initiatieven? De expertengroep raadt de VGC aan om aansluiting te zoeken bij initiatieven om een digitaal depot te ontwikkelen zoals het VIAA, het Vlaams Instituut voor digitale Archivering en ontsluiting van Audiovisueel erfgoed. In de ontwikkeling van het VIAA zijn twee fasen gepland: eerst gaat het VIAA alleen audiovisueel materiaal archiveren van omroepen, daarna kan het een opening maken naar de bredere erfgoedsector. Voor de buitenwereld profileert het VIAA zich als een netwerkorganisatie, waar andere partners bij kunnen aansluiten. Het is niet alleen de bedoeling om al die bestanden daar op te slaan, maar ook om daar andere digitaliseringsdiensten rond te ontwikkelen. Om het

effect van schaalvergroting optimaal te benutten, zou de VGC moeten proberen om op de een of andere manier betrokken te raken bij het VIAA.

Ook de focusgroep vindt dat de VGC aansluiting kan zoeken bij bestaande initiatieven om een digitaal depot te ontwikkelen. Op een bijeenkomst van de focusgroep bleek dat de coördinerende archiefdienst van de Vlaamse overheid betrokken is bij het VIAA. De coördinerende archiefdienst onderzoekt ook de haalbaarheid van een Vlaams Archiefhuis.

Verrassingen in het onderzoek?

Op het eind van de bijeenkomsten met de experten- en de focusgroep polsten we of er uit het onderzoek verrassingen naar voren gekomen waren.

We sommen er een paar voor u op:

- Archiefinstellingen voeren een weinig doordacht collectiebeleid. Ze houden ook weinig rekening met het collectiebeleid van collega's.
- Er is vandaag nog maar weinig onderlinge samenwerking. Voor de eerste stappen naar meer samenwerking zal veel diplomatie nodig zijn.
- De archiefinstellingen besteden weinig aandacht aan beschrijvingsstandaarden. De kleinschaligheid speelt daar een negatieve rol. Als een organisatie een eigen systeem heeft, wil ze niet meer overschakelen naar andere structuren. Toch vinden veel archiefinstellingen van zichzelf dat ze goed bezig zijn.
- De instellingen ervaren de erfgoedcel als neutraler dan de VGC, terwijl ze toch een onderdeel is van de VGC.

Weinig aandacht voor beschrijvingsstandaarden

- De respons op de enquête is laag, ook doordat de tweetalige instellingen bijna niet geantwoord hebben. Bij de Nederlandstalige instellingen was de respons wel redelijk. Toch stelde de focusgroep een grote terughoudendheid vast van veel instellingen om mee te werken aan het onderzoek.
- De resultaten lopen perfect parallel met die van onderzoeken in andere regio's. Ook daar kan de erfgoedcel een bindende factor zijn.

Conclusies uit het onderzoek

Uit de enquête, de ideeën en bevindingen van de expertengroep en de focusgroep, en uit de observaties bij onze plaatsbezoeken kunnen we duidelijke conclusies trekken op deze terreinen:

Welke clusters de doelgroepen van het depotbeleid van de VGC kunnen vormen:

- Hoe we die doelgroepen kunnen uittekenen en structureren
- Met welke fysieke aspecten van de depotwerking we rekening moeten houden: materiële bewaaromstandigheden en zorg, risicobeheer, collectiebeheer, registratie, inventarisering en ontsluiting
- Met welke digitale aspecten van depotwerking we rekening moeten houden: digitaal depot en digitalisering
- Welke samenwerkingsverbanden er mogelijk zijn
- Hoe we de aanwezige expertise kunnen borgen
- Welke randvoorwaarden er verder nog zijn voor kwalitatief en beheer van depots.

Onze conclusies werken we verder uit in het volgende hoofdstuk. Meteen koppelen we daar beleidsaanbevelingen aan die we uit het onderzoek afleiden en de acties die de VGC gaat ondernemen.

3.

AANBEVELINGEN EN ACTIES

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Depot van het Archief en Museum voor het Vlaams leven te Brussel

Uit het onderzoek leiden we een aantal beleidsaanbevelingen af voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Ze zijn gecentreerd rond zes sleutelideeën:

- De maatregelen zijn gebaseerd op een visie, die aansluit bij de visie van de VGC op erfgoedbeleid.
- Er is een kwalitatieve verbetering nodig van de archiefwerking.
- Er is een versterking van de structuren nodig.
- Er is behoefte aan ondersteuning op basis van een incentivesysteem dat samenwerking bevordert.
- We bevelen aan om ondersteuning uit te bouwen via culturele partnerschappen.
- We bevelen aan om gebruik te maken van nieuwe middelen die de VGC kunnen helpen een depotbeleid uit te bouwen.

**Een
kwalitatieve
verbetering is
nodig**

Incentives om instellingen die samenwerken te belonen

Aanbevelingen voor het depotbeleid van de VGC

Vanuit deze sleutelideeën worden een aantal strategische keuzes voorgesteld die door de VGC kunnen gebruikt worden als krijtlijnen doorheen het depotbeleid.

- Samenwerking bevorderen
- Expertise uitwisselen en opbouwen
- Kwaliteitsvol depotbeleid en depotbeheer bevorderen
- De ontwikkeling van een digitaal depot stimuleren
- Netwerking uitbouwen

Samenwerking bevorderen

Op korte termijn kan de VGC zorgen voor een incentivesysteem om de inspanningen te belonen van instellingen die samenwerken. Voor elke samenwerkings- of vormingsactiviteit krijgen archiefinstellingen punten die ze kunnen inwisselen voor dienstverlening en advies. Voor structurele samenwerking tussen twee of meer instellingen kunnen er extra subsidies komen. Coaches en change agents kunnen voorlichting geven over mogelijke samenwerkingsvormen.

Op lange termijn adviseren we dat de VGC de juridische voorwaarden en structuren creëert om samen te werken aan een gemeenschappelijke depotwerking. Door dit gefaseerd aan te pakken, kunnen de erfgoedinstellingen de randvoorwaarden op lange termijn misschien wel vervullen om tot een gemeenschappelijke depotwerking te komen met zoveel mogelijk Vlaamse instellingen die in Brussel documentair erfgoed bewaren. Vandaag zijn die mogelijkheden nog eerder beperkt en twijfelen veel instellingen nog aan de voordelen van die samenwerking. De toekomst zal uitwijzen wie meedoet. Vanuit de VGC is er een

institutionele 'watch' nodig om de juridische structuren voor samenwerking mogelijk te maken.

Expertise uitwisselen en opbouwen

Op korte termijn kan de VGC een expertisekaart ontwikkelen om een dekkend net van expertise op te bouwen. En door vorming kan ze de expertise van heemkundige kringen stimuleren. Het aanbod van Heemkunde Vlaanderen is specifiek op die organisaties gericht.

Wie expertise verwerft of levert aan andere instellingen kan punten krijgen in het eerder al genoemde incentive- en vormingssysteem.

Kwaliteitsvol depotbeleid en depotbeheer bevorderen

Om op korte termijn de behoefte aan een *nooddepot* op te vangen, kan de VGC de archiefinstellingen uitnodigen om een calamiteitenplan op te stellen, ter voorbereiding van een nooddepot op langere termijn. De VGC stelt een lijst op van mogelijke instellingen waar in geval van nood getroffen documentair erfgoed terecht kan komen. Met het oog op een *transitdepot* kan de VGC ook vorming stimuleren over hoe je een collectiebeleidsplan moet opstellen.

In afwachting van een *permanent depot* kan ze op korte termijn oplossingen zoeken om archief- of magazijnruimte te huren en de huurprijs laten delen door de deelnemende instellingen. Alleen is de vraag of de instellingen daar nu al aan toe zijn. Niet alleen zijn de meeste instellingen niet echt kapitaalkrachtig. Huuroplossingen op korte termijn zijn duur en niet duurzaam. Bovendien werken de instellingen vandaag nog maar weinig sa-

**Expertise-
kaart moet
dekkend net
van expertise
opbouwen**

**Transitdepot
is logische
tussenstap
om samen-
werking uit te
proberen**

men. Vaak willen ze hun klanten bij voorkeur op de eigen locatie verder helpen, en het liefst zo snel mogelijk. En er speelt ook nog een psychologisch aspect: als instellingen hun collecties niet langer op de eigen locatie kunnen aanbieden, krijgen ze het gevoel dat ze zelf niet meer de eigenaar zijn. Een transitdepot is dus de meest logische tussenstap als test om de samenwerking rond depotwerking uit te proberen en lijkt ideaal om vertrouwen te wekken.

Op middellange termijn kan de VGC de randvoorwaarden voor kwaliteit in beheer en behoud verbeteren door de huisvesting van de depots te stabiliseren en te verbeteren. Veel instellingen huren momenteel hun huisvesting en depotruimtes, wat maakt dat ze er zelf niet in investeren. Voor instellingen die een collectiepolitiek kunnen voorleggen, kan er een beperkte transitruimte komen. We adviseren dat de instellingen die daarvoor gaan samenwerken de juridische structuur en de spelregels bepalen onder het toezicht en de beleidsverantwoordelijkheid van de VGC. De transitruimte zou geïncorporeerd kunnen worden in het ankerpunt voor Nederlandstalige Documentaire Erfgoeddiensten waarover het verder nog gaat. Ideaal is om in de transitruimte ook een quarantainruimte te integreren.

Op lange termijn kan de VGC de randvoorwaarden voor kwaliteit in beheer en behoud verbeteren door een permanent depot. Daarvoor kan ze samenwerking tot stand brengen tussen alle Brusselse archiefinstellingen en collectiebeherende erfgoedorganisaties om samen te investeren in een permanent depot. En extra depotruimte creëren op de nieuwe locatie van het AMVB of van het ankerpunt, waarvan andere instellingen gebruik kunnen maken. Daarvan is de haalbaarheid vandaag nog twijfelachtig, omdat de instellingen gefocust zijn op praktische bezwaren, zoals fysieke afstand.

De ontwikkeling van een digitaal depot stimuleren

Op korte termijn mandateert de VGC het AMVB als lokaal expertise- en adviescentrum voor digitalisering. En de VGC stimuleert de heemkundige kringen om hun collecties te registreren en te digitaliseren. Op dat vlak zijn er al initiatieven genomen. We moeten er vooral over waken dat die initiatieven kwaliteitsvol gebeuren, met gebruik van standaarden. Anders overleven ze de technische evoluties niet, waardoor de investering vergeefs zou zijn.

Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden om rond een digitaal depot samen te werken met een ruime waaier van partners. Daarvoor kan er een interinstitutionele werkgroep 'ontwikkeling digitaal depot' opgericht worden om alle ontwikkelingen en samenwerkingsmogelijkheden op de voet te volgen.

Op middellange termijn kan de VGC haar beleid rond de digitalisering van collecties en de ontwikkeling van een digitaal depot verder uitwerken en in gang zetten. Dat kan ook al op korte termijn gebeuren. De interinstitutionele werkgroep en de culturele partnerschappen kunnen de instapmogelijkheden opvolgen. Maar ook daarvoor is er toenadering nodig tussen de mogelijke partners. Zo werken veel instellingen vandaag nog met verschillende software. Een digitaal depot moet dat aankunnen.

Uiteindelijk wordt de realisatie van een digitaal depot een doelstelling op lange termijn. Door te kiezen voor een digitaal depotbeleid kan de VGC zich profileren in het Vlaamse depotlandschap dat het cultureel-erfgoeddecreet van 2008 mogelijk maakt. Tot vandaag is er nog geen enkele Vlaamse provincie die uitdrukkelijk kiest voor een digitaal depotbeleid.

**Inter-
institutionele
werkgroep
'ontwikkeling
digitaal
depot' moet
alle samen-
werkings-
mogelijkheden
op de voet
volgen**

Netwerking uitbouwen

Op korte termijn kan de VGC de ontwikkeling van een regionaal depotbeleid propageren. Daarvoor brengt ze bestaande instanties samen die verantwoordelijk zijn voor depotwerking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Vandaag zijn sommige instellingen nog potentiële concurrenten van elkaar. Een collectiebeleidsplan en onderlinge afstemming kan dat verhelpen.

Op middellange termijn kan de VGC vooral structuren versterken. Er komt een gemeenschappelijke structuur of ankerpunt voor Nederlandstalige archief- en documentatiediensten, een koepelstructuur voor de heemkundige kringen, en partnerschappen voor de Vlaamse bedrijfs- en overheidsarchieven in de vorm van een erkenning als 'cultureel partner in Brussel'. Die culturele partnerschappen kunnen ook een beroep doen op het *incentive*-systeem waarover het eerder al ging.

Acties die de VGC onderneemt

De vijf krijtlijnen van de aanbevelingen lopen als rode draad door de acties van het VGC-depotbeleid. De VGC past ze toe in het eigen beleid en stimuleert ze tussen de Brusselse erfgoedinstellingen onderling. De VGC neemt niet alle aanbevelingen uit het onderzoek over. Ze concentreert zich op de punten die haalbaar zijn met de beschikbare tijd, middelen en medewerkers. De invulling van het regionaal depotbeleid ziet de VGC heel ruim, en past in het ondersteuningsbeleid dat de VGC voor erfgoed nu al voert.

De VGC stelde een deskundige aan om het regionaal depotbeleid uit te bouwen, naar het voorbeeld van de Vlaamse provincies. Bovendien werkt de VGC nauw samen met haar kernpartners: het Archief en Museum voor het Vlaams Leven te Brussel (AMVB) en de Brusselse Museumraad (BMR). Waar dat kan, werkt ze ook samen met het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed, FARO, en met de Vlaamse expertisecentra.

Hoewel de focus van de studie op Brusselse archieven lag, wil de VGC met haar depotbeleid ook inzetten op musea en erfgoedverenigingen. En op organisaties die erfgoed niet als hoofdtaak hebben maar die wel waardevol erfgoed bezitten. Bij die laatste speelt het AMVB een belangrijke rol als partner in het VGC-depotbeleid. In depotbezoeken en persoonlijke contacten in het veld voelt de VGC daar gelijkaardige behoeften.

Voor de uitbouw van het regionaal depotbeleid voor het Brussels hoofdstedelijk gewest zet de VGC in op twee sporen.

- Bestaande initiatieven en structuren versterken
- Nieuwe initiatieven ontwikkelen.

Brusselse erfgoedinstellingen werken samen aan calamiteitenplan

Bestaande initiatieven versterken

Enkele bestaande initiatieven en structuren kunnen verder uitgebouwd en versterkt worden om mee vorm te geven aan het regionaal depotbeleid van de VGC.

Archievenoverleg

Het archievenoverleg is een overlegorgaan dat groeide vanuit de Brusselse archiefinstellingen zelf, met de VGC als trekker. Het brengt de archieven regelmatig samen rond een actueel thema om onderlinge netwerking en samenwerking te bevorderen. Op het overleg bouwen de archieven expertise op die ze onderling uitwisselen, onder andere over depotbeleid. Het archievenoverleg was de klankbordgroep voor de resultaten van deze studie.

Eerste hulp bij Calamiteiten van Cultureel Erfgoed (ECCE)

Een paar jaar geleden startte de VGC samen met FARO een eerste ECCE-traject rond calamiteitenplanning op met vijf archieven en een museum. Het netwerk van instellingen blijft actief door minstens een keer per jaar samen te komen, op initiatief van de VGC. De VGC startte ook een tweede traject op, zodat het netwerk van ECCE-deelnemers uitgebreid wordt. De bedoeling is dat de deelnemers in het netwerk expertise opdoen in calamiteitenplanning en dat ze in geval van nood een beroep op elkaar kunnen doen.

Uitleendienst

Om de kwaliteit van het depotbeheer ter plaatse te bevorderen, leent de VGC materiaal uit aan Brusselse erfgoedinstellingen. Elk jaar komen er nieuwe materialen bij. De erfgoedinstellingen kunnen deze materialen gratis ontlenen:

- Dataloggers: om temperatuur en relatieve vochtigheid digitaal te meten en te registreren
- Thermohygrografen: om temperatuur en relatieve vochtigheid analoog te meten en te registreren

- Uv-/luxmeter: om uv-straling en lichtsterkte te meten
- ELSEC-meter: om momentmetingen te doen van temperatuur, relatieve vochtigheid, uv en lux
- Museumstofzuiger: om erfgoedobjecten schoon te maken (voorkennis vereist!)
- Verrijdbare ontvochtigers: om de lucht in vochtige ruimtes te ontvochtigen
- Dvd-reeks over preventief conserveren in musea

Interprovinciale samenwerking

Het interprovinciaal depotoverleg (IDO) en het interprovinciaal registratieoverleg (IRO) zijn overlegorganen die vier keer per jaar samenkomen, met de depotconsulenten van de Vlaamse provincies en de VGC. Het IDO en IRO willen hulpinstrumenten ontwikkelen voor de erfgoedsector.

Een eerste actie van het IDO was de publicatie *Uit het oog, in het hart. Aanbevelingen bij het bouwen, verbouwen en inrichten van depots uit 2010*. Als vervolg en aanvulling daarop is nu ook een portaalsite gelanceerd waarop erfgoedinstellingen terecht kunnen voor informatie over depotbeheer: www.depotwijzer.be.

Een vormingsreeks met zes verdiepende modules vult de basis-cursus over behoud en beheer aan: *In goede handen. Erfgoed in depots*. Thema's: inrichting, veiligheid en beveiliging, onderhoud, verpakken en transport, collectieplanning, en informatiebeheer.

Erfgoedbank kan lokaal draagvlak voor erfgoed vergroten

Nieuwe initiatieven ontwikkelen

Om de vijf krijtlijnen verder om te zetten in de praktijk, ontwikkelt de VGC ook nieuwe initiatieven.

Trajectbegeleiding

De VGC zet sterk in op begeleiding op maat.

Instellingen die erfgoedbeheer als kerntaak hebben

Voor deze doelgroep biedt de VGC begeleiding op maat aan om een collectieplan op te stellen. De depotconsulent gaat met de instelling aan de slag rond aspecten als verzamel-, selectie- en herbestemmingbeleid om een gedegen collectieplan op papier te krijgen.

Instellingen die erfgoedbeheer niet als kerntaak hebben

Samen met het AMVB biedt de VGC een begeleidingstraject aan rond archiefzorg voor sectoren die erfgoedbeheer niet als kerntaak hebben, maar wel waardevol erfgoed bezitten, zoals kunstorganisaties, jeugd- en sportverenigingen, sociaal-culturele verenigingen en welzijnsorganisaties.

Digitalisering

Voor heemkringen en particulieren ontwikkelt de VGC een erfgoedbank om het lokale erfgoed duurzaam te bewaren, te beheeren en te ontsluiten. De erfgoedbank is een manier om samen te werken met gemeenten, en om het lokale draagvlak voor erfgoed te vergroten. Daarnaast biedt de VGC de lokale erfgoedverenigingen een middel aan om hun erfgoedmateriaal te registreren, te beheeren en te ontsluiten voor een breed publiek.

Via de contacten met de erfgoedverenigingen en de stimulans om hun collectie te registreren, begeleidt de VGC ze om hun collecties en deelcollecties in te voeren in Archiefbank Vlaanderen.

Op het AMVB wordt een beroep gedaan als lokaal expertisecentrum voor digitalisering.

Expertisekaart

De VGC brengt de expertise van de Brusselse erfgoedinstellingen in kaart, op basis van gerichte plaatsbezoeken. Dat moet leiden tot een netwerk van expertise waarop de erfgoedinstellingen onderling een beroep kunnen doen. De hiaten op die kaart vult de VGC op door gerichte vorming te organiseren.

Collegagroep musea

De VGC richt een collegagroep op voor conservators, depot- en collectiemedewerkers van Brusselse musea, kortom: museummedewerkers die met collectiebeheer bezig zijn. De collegagroep is een overlegplatform dat minstens één keer per jaar samenkomt rond een thema. De VGC trekt het initiatief en werkt nauw samen met haar kernpartner, de Brusselse Museumraad. Het doel van de collegagroep is expertise uitwisselen en samenwerking bevorderen.

VGC bekijkt hoe ze interprovinciale samenwerkingsverbanden kan aangaan

En de toekomst?

De VGC staat in haar depotbeleid open voor samenwerking. Daarom bekijkt de VGC verder hoe zij interprovinciale samenwerkingsverbanden kan aangaan. Op het programma staat ook overleg met het Algemeen Rijksarchief en andere publiekrechtelijke instanties in Brussel.

Voor digitalisering kijken we aandachtig naar het recent opgerichte VIAA. Dat wil het digitale erfgoed van Vlaanderen en Brussel duurzaam bewaren en toegankelijk maken voor iedereen.

Daarnaast kijken we of het mogelijk is elementen van depotbeleid op te nemen in de reglementering voor financiële ondersteuning.

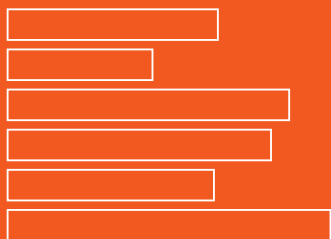
De VGC blijft zich inzetten om ervoor te zorgen dat waardevol erfgoed in de beste omstandigheden ter plekke bewaard kan worden, dat de condities van de depots *in situ* verbeteren, zodat ook de latere generaties nog kunnen genieten van het rijke Brusselse erfgoed.

De Brusselse stedelijke context met zijn verschillende beleidsniveaus en meertalige instellingen is een complexe omgeving om een regionaal depotbeleid uit te bouwen. Anderzijds biedt de Brusselse situatie een enorm potentieel aan samenwerkingsmogelijkheden door de aanwezigheid van expertisecentra, lokale, regionale, federale en Europese instellingen, van publieke en privé-instellingen, van lokale erfgoedverenigingen.

We hopen dat de beleidsmaatregelen van de VGC niet alleen de zorg voor het erfgoed bevorderen, maar ook dat de Vlaamse erfgoedgemeenschap de sporen van het verleden gebruikt om een nieuwe toekomst uit te bouwen.

Hebt u nog vragen? Krijgt u graag advies of meer informatie? Stuur gerust een mailtje naar erfgoeddepot@vgc.be.

BIJLAGE 1: ENQUÊTE LOKALE PARTNERS

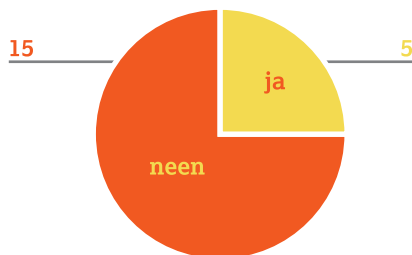
DEEL 1

1. Materiële bewaaromstandigheden

1.1. Het gebouw

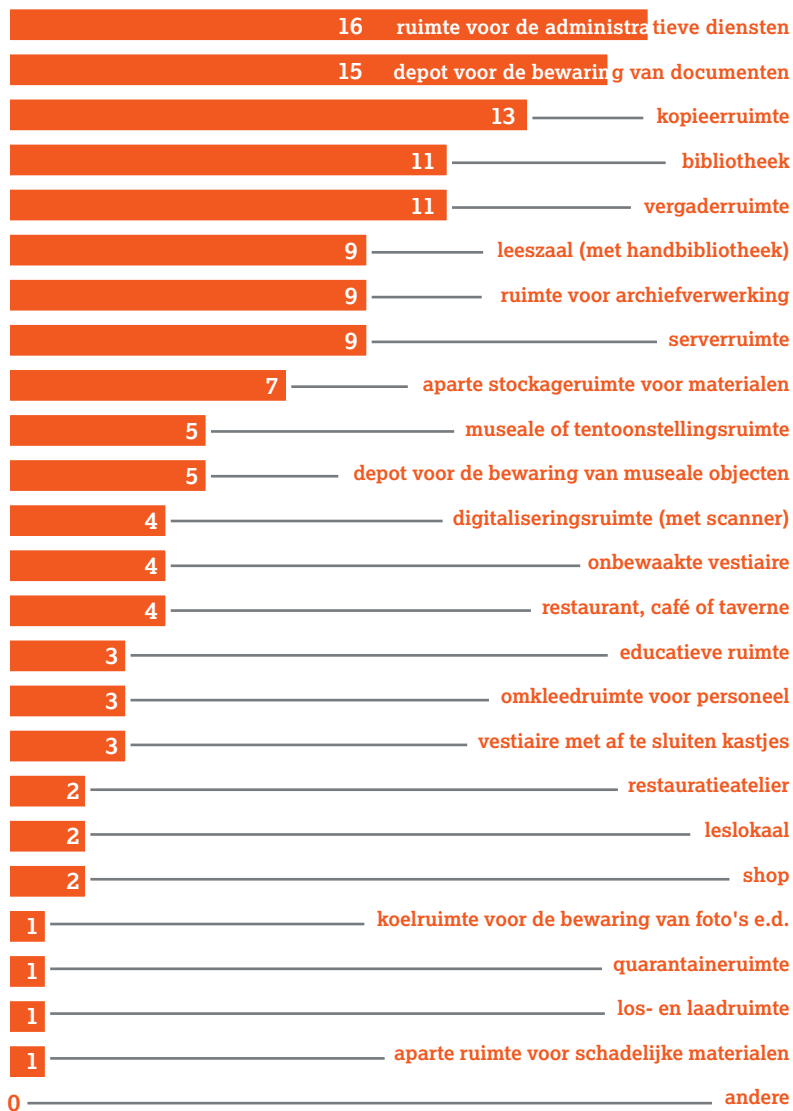
1.1.1. Is uw organisatie of dienst eigenaar van het gebouw waarin uw organisatie of dienst is ondergebracht?

1.1.2. Zo neen, op welke basis maakt uw organisatie of dienst dan gebruik van het gebouw?

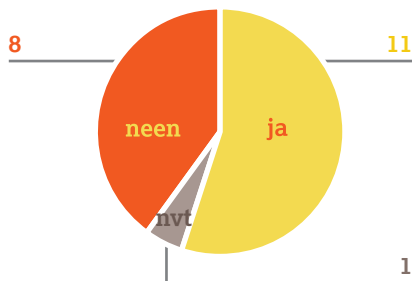

1.1.3. Beschikt uw organisatie of dienst over volgende ruimtes? Vink aan in onderstaande tabel. Indien organisatie en dienst samenvallen, hoeft u enkel kolom 'organisatie' in te vullen.

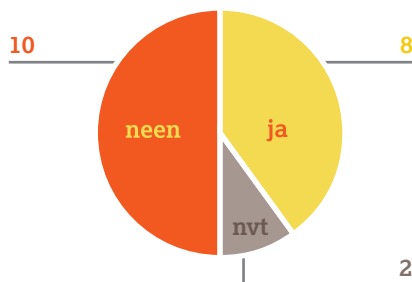
1.2. Het depot

1.2.1. Bent u nog op zoek naar een (extra) depotruimte?

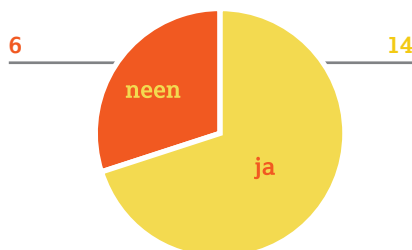

1.3. Materiële zorg en risicobeheer

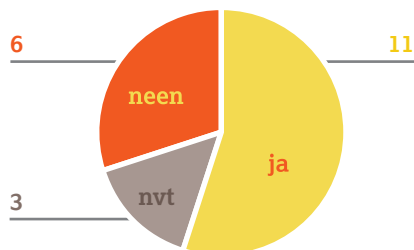
1.3.1. Beschikt uw organisatie of dienst over een calamiteitenplan?

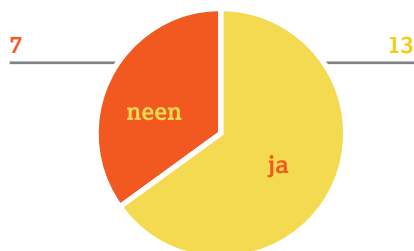
1.3.2. Bevinden er zich kwetsbare stukken in de collectie van uw organisatie of dienst?

1.3.3. Worden er speciale maatregelen genomen m.b.t. de bewaring van deze kwetsbare stukken?

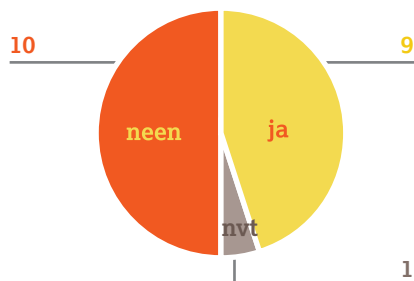

1.3.4. Doet uw organisatie of dienst aan preservatie door bv. aangepaste verpakkingsmaterialen te gebruiken?

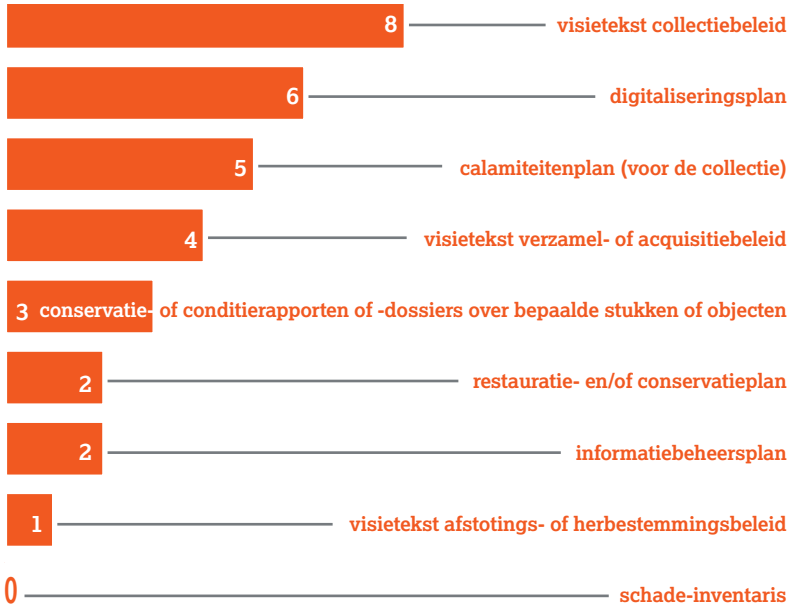
2. Collectiebeheer

2.1. Wordt er in het beleidsplan aandacht besteed aan behoud en beheer?

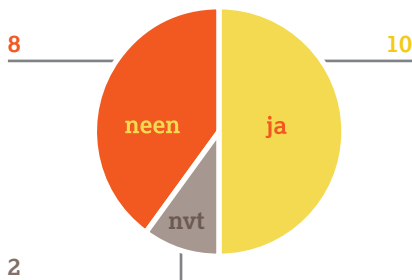
2.2. Beschikt uw organisatie of dienst, al dan niet in het beleidsplan, over volgende collectiebeidsinstrumenten? Vink aan wat voor uw organisatie of dienst van toepassing is.

3. Registratie, inventarisatie en ontsluiting

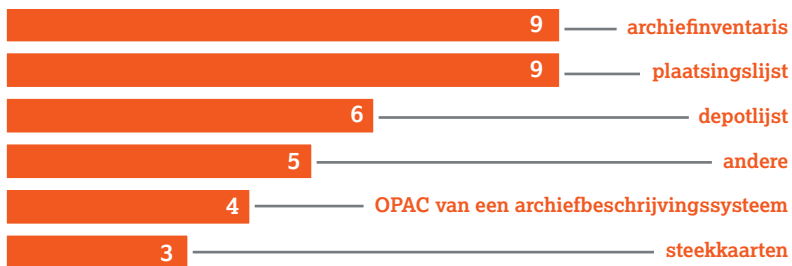
3.1. Algemeen

3.1.1. Maakt uw organisatie of dienst gebruik van een aanwinstenregister?

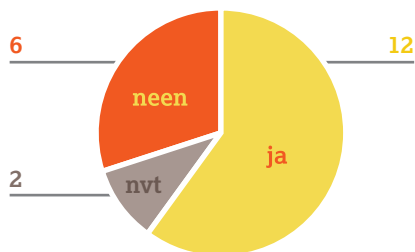
3.2. Inventarisatie en ontsluiting van archieven en documentaire collecties

3.2.1. Welke instrumenten voor toegankelijkheid worden er in uw organisatie of dienst gebruikt?

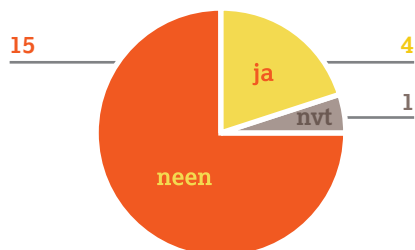
4. Digitalisering en digitaal depot

4.1. Is (een deel van) de collectie gedigitaliseerd?

5. Personeelsleden

5.1. Zijn er vrijwilligers actief?

DEEL 2

1. Voor welk soort collecties en archieven?

- 1.1. Indien er een gemeenschappelijke depotwerking zou bestaan, voor welke soort collecties en archieven zou uw organisatie of dienst er een beroep op doen? Geef aan in volgorde van prioriteit (1 is meest prioritair, 6-7 is minst prioritair)

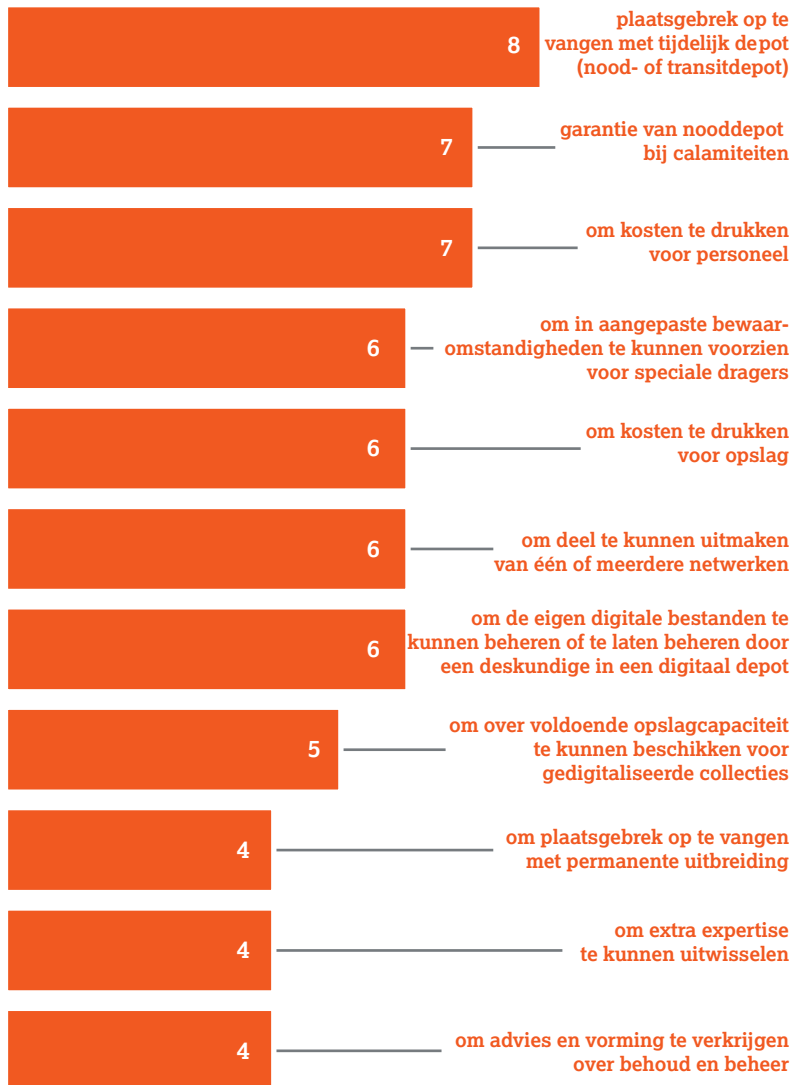
2. Functies

2.1. Welke functies of faciliteiten, behalve de bewaarfunctie, zouden volgens u zeker moeten verzorgd worden bij een gemeenschappelijke depotwerking? U kan meerdere mogelijkheden aanvinken.

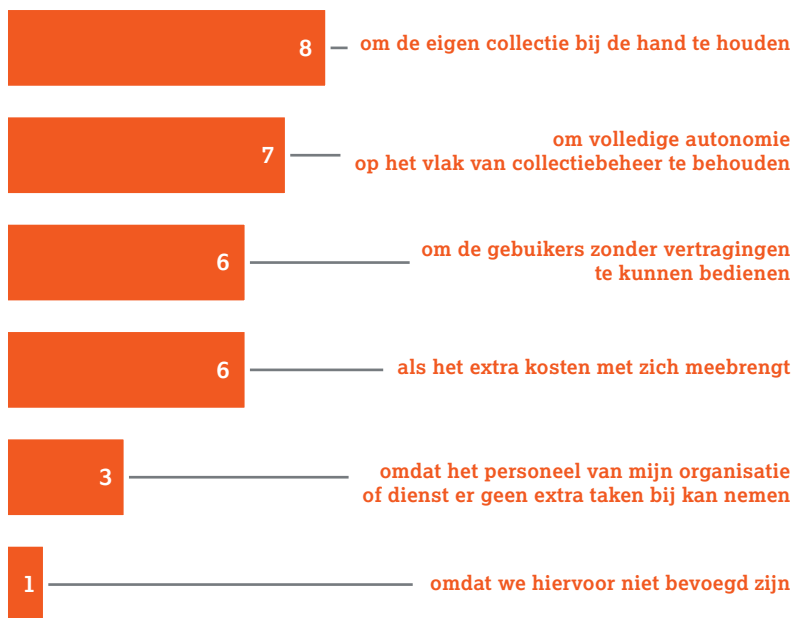

3. Redenen om al dan niet samen te werken

3.1. Om welke redenen zou uw organisatie of dienst wel deelnemen aan een gemeenschappelijke depotwerking?

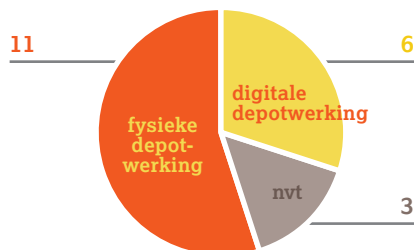
3.2. Om welke redenen zou uw organisatie of dienst niet deelnemen aan een gemeenschappelijke depotwerking?

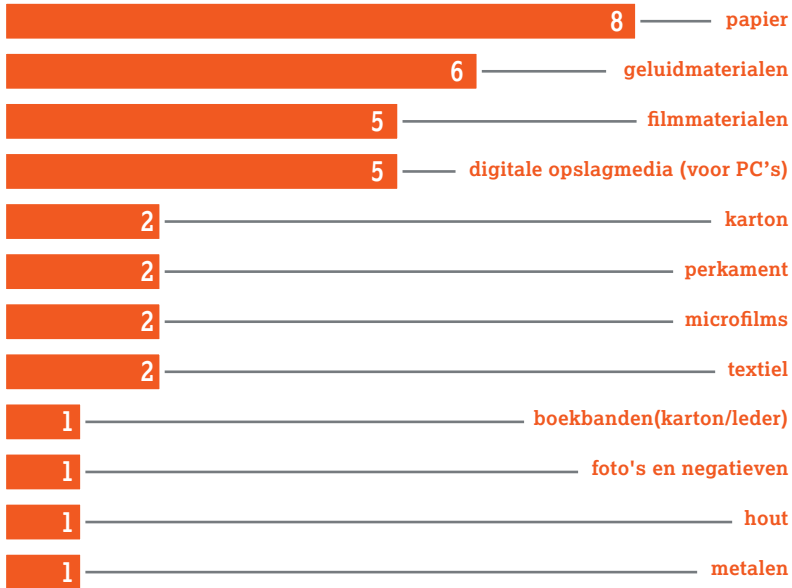
52

4. Principes en modellen voor samenwerking

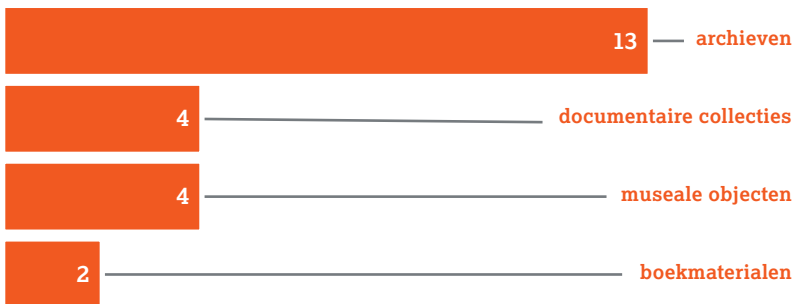
4.1. Welke vorm van depotwerking zou voor uw organisatie of dienst het meest interessant zijn?

4.2. Indien er gemeenschappelijke depotwerking zou bestaan per drager/techniek, voor welke dragers/technieken acht u dan een gemeenschappelijke depotwerking wenselijk?

4.3. Indien er een gemeenschappelijk depotwerking per erfgoedcategorie zou bestaan, voor welke erfgoedcategorie acht u dan een gemeenschappelijke depotwerking wenselijk?

5. Partners

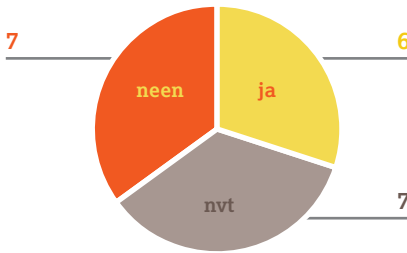
5.1. Wat verwacht u van de Vlaamse Gemeenschapscommissie op het vlak van depotwerking? U kan meerdere mogelijkheden aanvinken.

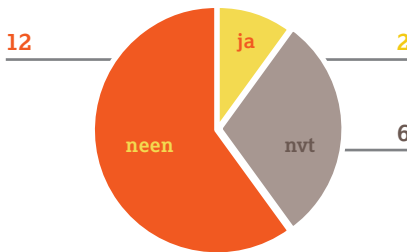

6. Suggesties

- 6.1. Is uw organisatie of dienst bereid om voor een eventueel lagere kostprijs van opslagruimte een grotere afstand af te leggen naar een depot?

- 6.2. Is uw organisatie of dienst bereid een deel van de eigen depotruimte onder bepaalde voorwaarden ter beschikking te stellen van andere organisaties of diensten?

BIJLAGE 2: ENQUÊTE BOVENLOKALE PARTNERS

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

JANUARI - 1940 ***
JULI - 1940 ***

JANUARI - 1940 ***
JULI - 1940 ***

MAY - JUNI 1946

MAY - JUNI 1946 Hg-46

** Januari Januari Maart 1947

* JULI - AUGUST - SEPT 1946

XX 1946 OCT ~~NOV~~ NOUV - DECE

APRIL 47 MEI JUNI **

* JULI - AUGUSTUS - SEPTEMBER
1947

XX

**

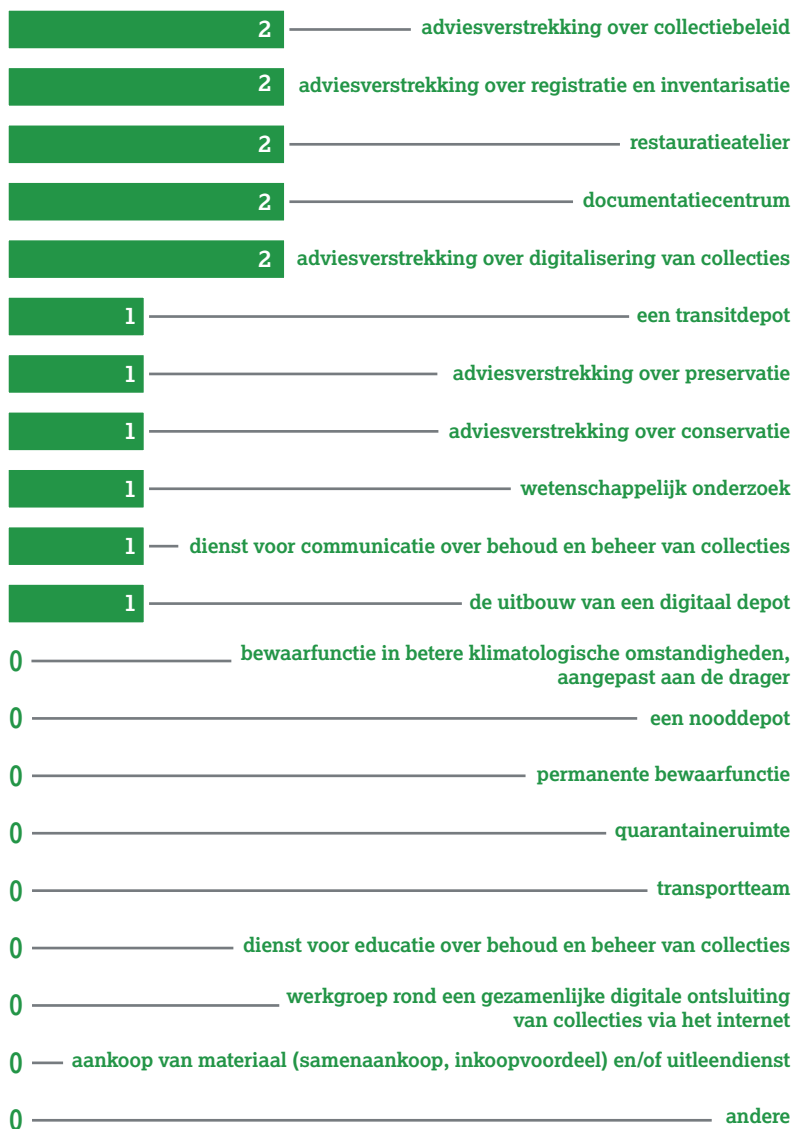
Regionaal depotbeleid, verkenning van de samenwerkingsmogelijkheden

1. Dienstverlening

1.1. Van welke functies, faciliteiten of dienstverlening zou uw instelling willen gebruik maken bij een gemeenschappelijke depotwerking? U kan meerdere mogelijkheden aanvinken.

1.2. Welke functies, faciliteiten of dienstverlening zou uw instelling willen aanbieden bij een gemeenschappelijke depotwerking? U kan meerdere mogelijkheden aanvinken.

2. Redenen om al dan niet samen te werken

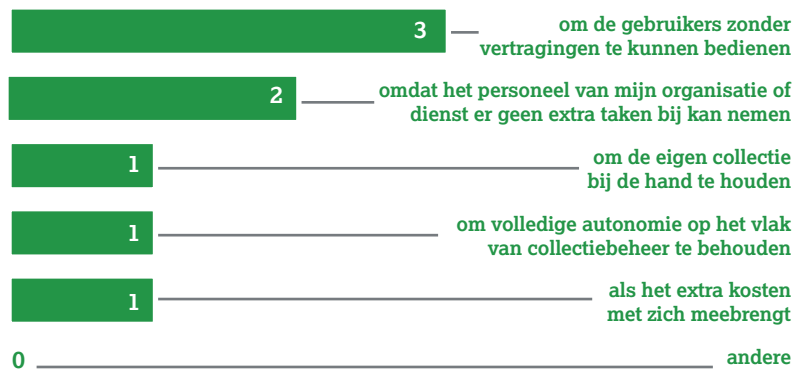
2.1. Om welke redenen zou uw organisatie of dienst overwegen in te stappen in een samenwerking binnen het kader van een regionaal depotbeleid?

2.2. Om welke redenen zou uw organisatie of dienst overwegen dienstverlening aan te bieden binnen het kader van een regionaal depotbeleid?

2.3. Om welke redenen zou uw organisatie of dienst niet overwegen deel te nemen aan een gemeenschappelijke depotwerking?

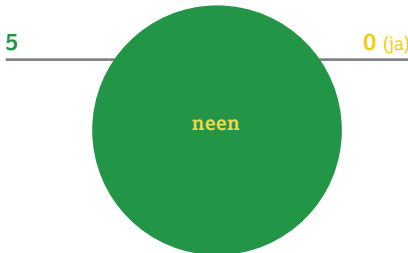
3. Partners

3.1. Welke taken ziet u voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie weggelegd op het vlak van een regionaal depotbeleid? U kan meerdere mogelijkheden aanvinken.

4. Suggesties

4.1. Is uw organisatie of dienst bereid een deel van de eigen depotruimte onder bepaalde voorwaarden ter beschikking te stellen van andere organisaties of diensten?

1) Lijst met instellingen die de enquête ontvingen als lokale partner

Nederlandstalige instellingen

Publiekrechtelijke instellingen

VLAAMSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

- Archief van de Vlaamse Gemeenschapscommissie

VLAAMSE GEMEENSCHAP

- Coördinerende archiefdienst van de Vlaamse Overheid
- Archief van het Vlaams Parlement
- Archief van het voormalige Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed (VIOE), sinds juli 2011 het Agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid
- Archief Kind en Gezin: intern verzelfstandigd agentschap (IVA) in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse overheid

Privaatrechtelijke instellingen

PROFESSIELE PRIVAATRECHTELIJKE ARCHIEFDIENSTEN EN DOCUMENTATIECENTRA:

RECHTSPERSONEN DIE O.A. DE BEWARING VAN ARCHIEVEN ALS KERNTAAK FORMULEREN

- Het Archief en Museum voor het Vlaams Leven te Brussel vzw (AMVB)
- Archief Vlaams Theaterinstituut (VTi)
- Architecture Archive – Sint-Lukasarchief vzw
- RoSa vzw, Bibliotheek, documentatiecentrum en archief voor gelijke kansen, feminisme en vrouwenstudies
- Documentatie- en Archiefcentrum van de Communistische Beweging vzw (Dacob)
- Vrijzinnig Studie-, Archief- en Documentatiecentrum Karel Cuypers vzw (dat in de loop van 2011 een verregaande samenwerking aanging met het Universiteitsarchief van de VUB)

ARCHIEFDIENSTEN EN DOCUMENTATIECENTRA AFHANKELIJK VAN PRIVAATRECHTELIJKE INSTELLINGEN, WAARVAN DE RECHTSPERSOON EEN ANDER PRIMAIR DOEL HEEFT DAN ARCHIEFBEWARING (BEDRIJFSARCHIEVEN)

- Archief van de Vlaamse Landmaatschappij (extern verzelfstandigd agentschap (EVA) dat ressorteert onder het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie van de Vlaamse overheid)
- Archief VRT:
  - ▶ audiotheek en muziekarchief
  - ▶ archief documentbeheer
  - ▶ beeldarchief
- Universiteitsarchief Vrije Universiteit Brussel
- Brussels Documentatie-, Informatie- en Onderzoekscentrum (BRIO)

DE ERFGOEDVERENIGINGEN: BEWAARVERENIGINGEN MET REGIONALE OF THEMATISCHE ACTIERADIUS (LOKALE WERKING)

- De Vlaamse Vereniging voor Familiekunde vzw – Afdeling Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Geschied- en Heemkundige Kring Sint-Achtenberg
- Genootschap voor Heemkunde De Swaene
- Geschied- en Heemkundige Kring van Evere
- LACA, Geschied- en Heemkundige Kring van Laken
- Molenbecca
- Epitaaf vzw

Officiële en officieuze tweetalige instellingen

Publiekrechtelijke instellingen

ARCHIEFDIENST VAN OVERHEIDSINSTELLINGEN OP HET NIVEAU BRUSSEL HOOFDSTAD

- Archief van het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

ARCHIEFDIENSTEN VAN OVERHEIDSINSTELLINGEN OP GEMEENTELIJK NIVEAU

- Stadsarchief Brussel
- Gemeentearchief Anderlecht
- Gemeentearchief Elsene

- Gemeentearchief Jette
- Gemeentearchief Schaarbeek
- Gemeentearchief Sint-Jans-Molenbeek
- Gemeentearchief Sint-Pieters-Woluwe

De volgende Brusselse gemeenten hebben geen aparte archiefdienst. De gemeentesecretaris is er verantwoordelijk voor het beheer van het gemeentelijk archief.

- Gemeente Etterbeek
- Gemeente Evere
- Gemeente Ganshoren
- Gemeente Koekelberg
- Gemeente Oudergem
- Gemeente Sint-Agatha-Berchem
- Gemeente Sint-Gillis
- Gemeente Sint-Joost-ten-Node
- Gemeente Sint-Lambrechts-Woluwe
- Gemeente Ukkel
- Gemeente Vorst
- Gemeente Watermaal-Bosvoorde

ARCHIEFDIENSTEN VAN DE BRUSSELSE OCMW'S

- Archief OCMW Brussel
- Archief OCMW Anderlecht
- Archief OCMW Ukkel

De volgende Brusselse OCMW's hebben geen aparte archiefdienst. De OCMW-secretaris beheert er het OCMW-archief.

- OCMW Elsene
- OCMW Etterbeek
- OCMW Evere
- OCMW Ganshoren
- OCMW Jette
- OCMW Koekelberg
- OCMW Oudergem

- OCMW Schaarbeek
- OCMW Sint-Agatha-Berchem
- OCMW Sint-Gillis
- OCMW Sint-Jans-Molenbeek
- OCMW Sint-Joost-ten-Node
- OCMW Sint-Lambrechts-Woluwe
- OCMW Sint-Pieters-Woluwe
- OCMW Vorst
- OCMW Watermaal-Bosvoorde

Privaatrechtelijke instellingen

PROFESSIELE PRIVAATRECHTELIJKE ARCHIEFDIENSTEN MET BOVENLOKALE WERKING

- Archief Nationaal Museum van de Weerstand
- Archief Stichting Auschwitz vzw
- Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis vzw
- Centrum voor Maçonnieke documentatie MADOC / CEDOM
- Cinematek
- Belgisch Stripcentrum
- ARGOS Center for arts and Media

DE ERFGOEDVERENIGINGEN: BEWAARVERENIGINGEN MET REGIONALE OF THEMATISCHE ACTIERADIUS (LOKALE WERKING)

- Archief Erasmushuis
- Centrum voor lokale geschiedenis van Watermaal-Bosvoorde
- Anderlechtensia, Geschied- en Heemkundige kring van Anderlecht vzw
- Geschied- en Heemkundige Kring van Ukkel en Omgeving
- Geschied- en Heemkundige Kring van het graafschap Jette en Omgeving

2) Lijst met instellingen die de enquête ontvingen als bovenlokale partner

---

- Algemeen Rijksarchief
- Belgische Senaat – Sectie Archivering en Historiografie
- Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers – Dienst Documentatie en Archief
- Archief van de NMBS-Holding
- Archief van de MIVB
- Cinematek
- Belgisch Stripcentrum
- Archives d'Architecture moderne
- Archief van de Nationale Bank
- KBC Bankverzekeringholding, Historisch Archief

Colofon

Deze publicatie is een initiatief van de erfgoedcel Brussel van de Vlaamse Gemeenschapscommissie, gebaseerd op het eindrapport van het onderzoek naar de uitbouw van een regionaal depotbeleid voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, door de Vrije Universiteit Brussel (o.l.v. Prof.Dr. Frank Scheelings).

Drukwerk: Drukkerij Hayez, Molenbeek

Redactie: Mark Van Bogaert,
Loes Nijsmans

Samenstelling en coördinatie:

Erfgoedcel Brussel

Vormgeving: Wim Didelez

© Erfgoedcel Brussel

van de Vlaamse Gemeenschapscommissie

Emile Jacqmainlaan 135, 1000 Brussel

T +32 (0)2 563 05 82

E erfgoedbrussel@vgc.be

W www.erfgoedbrussel.be

Verantwoordelijke uitgever:

Eric Verrept, Emile Jacqmainlaan 135, 1000 Brussel

Wettelijk depot: D/2013/7025/18

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudig en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden van illustraties in deze publicatie te contacteren. Mochten er nog rechthebbenden zijn waarvan illustraties ongevraagd werden gepubliceerd, gelieve contact op te nemen met de uitgever.

VLAAMSE
GEMEENS
CHAPSCO
MMISSIE

erfgoed
BRUSSEL goed

Met steun van de
Vlaamse overheid

